

הרצל בתקשורת

דוח תקופתי (ספטמבר 2020)

מאת ד"ר אנטון ברקובסקי

בעיתונות

בהתייחס לכתבה הדנה בסוגיית מסוכנות של העלייה לרגל לאומן על רקע מגפת "הקורונה", הציגו שני הקוראים לפתור את הבעיה בהעברת ארונו של נחמן לישראל, כמו שדוד בן-גוריון העביר את הרצל ולוי אשכול את ז'בוטינסקי.¹

לרגל מליאת 55 שנה להחלטת ועדת הותיקן השנייה, בה האפיפיור פאולוס השישי הסיר את האשמת היהודים ברצח ישו והתנגד למיסיון בקרב היהודים, הזכיר סימון כהן סקוט כמה ספרים, הרצאות ואישים חשובים שקידמו את ההתקרבות בין הקתולים ליהודים. בתור אפיזודה היסטורית המאיירת את השינוי שביחס בין האפיפיורות ליהודים, עמד סקוט על פגישתו של הרצל עם האפיפיור, בה הציג חוזה המדינה את הרעיון הציוני. כידוע, הוא לא זכה בתמיכת הכסא הקדוש - האפיפיור הציב את התנאי לתמיכתו תנועה הציונית בהתנצרות של כלל היהודים.²

נלי תגר ביקרה קשות את האמירה של השרה גילה גמליאל - "זה רק טקסט". המשפט הזה התייחס להסכם בין מפלגתה של גמליאל ("הליכוד") לבין מפלגת "כחול לבן". לטענת תגר, אסור לזלזל בטקסטים. כהוכחה לכך השתמשה בין היתר בדוגמאותיהם של טקסטים תנ"כיים, במגילת העצמאות ובאמירותיהם וכתביהם של בן-גוריון והרצל.³

בכתבה ב"הארץ" הופיעה שאלת הטריטוריה הבאה: מי כתב לפני 123 שנה בווינה "אם אגיד זאת בקול, כולם יצחקו לי"? התשובה הייתה "הרצל" - המשפט הופיע ביומנו בסמוך ל"בבזל יסדתי מדינת יהודים".⁴

חלי בן שחר שאלה את השאלה הרטורית: "חברת מופת בהגות ציונית? ...מה היה אומר חוזה המדינה בראותו את חילוקי הדעות שרק התעמקו בעקבות משבר הקורונה?". לטענתה, מי שטרם הרפו מהחלום הם ח"כ לשעבר שולי מועלם ונגיד האוניברסיטה העברית פרופ' מנחם בן ששון. שניהם הגיעו לסיור במרכז הרצל, עם ד"ר עליזה לביא, העומדת בראש המרכז.⁵

במרכז הרצל השיקו מיזם חינוכי להעברת הידע שהשאיר חוזה המדינה. מדובר ב"ארגז הכלים הציוני" - אסופת ציטוטים של הרצל. בנוסף, מאפשרים במרכז הרצל לרכוש מספריו של הרצל ולהשתתף בסדנאות המקנות ידע על הגותו. לדברי יו"ר מרכז הרצל - ד"ר עליזה לביא - "לחזור ולקרוא הרצל זה לא רק ללמוד היסטוריה... זה לגלות שהוא השאיר לנו עצות ותשובות גם לנושאים הכי בוערים שנמצאים על סדר היום בישראל 2020...".⁶

¹ שמיר, יורם. א. העתיקו את הקבר לפה. הארץ (1.9.2020), עמ' 11; מיטלמן, אפרים. רבי נחמן: גדולי האומה. הארץ (3.9.2020), עמ' 11.

² Cohen Scott, Simone. Bringing Nostra Aetate forward. *The Jerusalem Post* (1.9.2020), pp. 38-39.

³ תגר, נלי. "זה רק טקסט". ידיעות אחרונות - זמנים (2.9.2020), עמ' 2.

⁴ התעמלות בוקר. הארץ - גלריה (3.9.2020), עמ' 2, 11.

⁵ בן שחר, חלי. בתרי זוזי כל מה שמעניין את המגור. שביעי (4.9.2020), עמ' 30.

⁶ לביא, דן. הרצל אמר - חוזרים לקרוא את חוזה המדינה. ישראל היום! (13.9.2020), עמ' 36.

על רקע כינון היחסים בין איחוד האמירויות לישראל, עורך העיתון "ידיעות אחרונות" כתב למקבילו מהאמירויות מהעיתון "האיתחאד" כתבת-ברכה. בכתבה הושם דגש על הרצל, שבתור עיתונאי הסוקר את משפט דרייפוס והאנטישמיות האירופית החל בקידומו של הרעיון הציוני, ובסופו של דבר חזונו ומעשיו הובילו לכינון המדינה. אחרי ההדגשה הזו של תפקיד העיתונות, המשיכה הכתבה בהשבחת תהליך הנורמליזציה שהחל בין ישראל לעולם הערבי עם כינון "הסכם אברהם".⁷

על אותו הרקע של ההסכם, ניתחו ב"מקור ראשון" את ההקשרים התרבותיים שב"הסכם אברהם" ואת משמעותה של התמונה ההיסטורית שצילמו במרפסת של הבית הלבן: עם נציגי ארה"ב, ישראל, איחוד האמירויות ובחריין לאחר החתימה. לטענת הכותב, "התמונה שבמרפסת" מתקשרת עם המסורת של הצגת המנהיגים הישראליים שהחלה עוד מהרצל: כאשר צולם משקיף ממרפסת מלון "שלושת המלכים" בבאזל בימי הקונגרס הציוני השלישי.⁸

לזכר 120 שנה להיוולדותה של המשוררת מרים ילין-שטקלס פורסמה כתבה נרחבת על הביוגרפיה, היצירה ותרומתה לתרבות הישראלית. בין היתר צוינה העובדה שאחד מהסבים של המשוררת - יצחק ליפשיץ - היה מראשוני התומכים של הרצל בוויילנה; ואביה - ד"ר יהודה ליב וילנסקי - היה מנהיג ציוני ידוע.⁹

ב"הארץ" ניתחו את ספרו של איתן בלום, פרי עבודת הדוקטורט שלו מלפני עשור, שלראשונה פורסם בשפה העברית ושעסק בפעיל הציוני ארתור רופין. לטענת המחבר, מדובר באיש שנוי במחלוקת, וזאת בשל דעותיו הגזעניות הבולטות, בין היתר ביחס לעם היהודי. בתור אחת הדוגמאות הוזכרה השוואה שעשה רופין בין מבנה אפס של כמה מנהיגי ציונות. כמו כן, את חותמו של הרצל הגדיר רופין כ"אשורי בוכרי".¹⁰ בתגובה, יצא ד"ר ישראל בן דור נגד התופעה של "ניפוץ האיקונומי" ו"הרס הפסלים הוירטואליים" על ידי היסטוריונים ישראלים. בן דור הזכיר את "קעקוע" של הרצל ושל שאר מנהיגי הציונות. לטענתו, חיבורים מסוג זה דוחקים החוצה פרסומים ראויים יותר של היסטוריונים שהתמקדו בעשייה הרבה והפוריה של המנהיגים.¹¹

כתבה בשילוב ראיון הוקדשה ב"הארץ" לאלכס וויזר - מוזיקאי אמריקאי שהתאהב בתרבות היידישאית (שפה ושירים), חזר לשורשיו היהודיים ובסוף אף הלחין אופרה על הרצל. היא הייתה אמורה להיות מוצגת בארה"ב, אך בשל מגפת "הקורונה" טרם הוצגה.¹²

ב"הארץ - גלריה" הופיעה כתבה מורחבת על העיתון העברי המפורסם "הזמן" ואלו שעמדו מאחרי כינונו, הנהלתו, שהתפרסמו בו או ששימשו בתור עורכיו לאורך השנים. אחד מהם - כ"ץ - סיפר בספר זכרונותיו על תדרוך שעשה תיאודור הרצל בביקורו בפטרבורג ב-1903, שבו חזה את התפרקותה הקרובה של האימפריה העות'מנית...¹³

⁷ ליבנה, נטע. שלום עליכם, שלום עלינו. ידיעות אחרונות (16.9.2020), עמ' 8.

⁸ נדב, אלישע. העדשה. מקור ראשון - דיוקן (18.9.2020), עמ' 10.

⁹ וייץ, כרמית ספיר. שירת מרים. מעריב (21.9.2020), עמ' 6-7.

¹⁰ שגב, תום. להציל את האשכנזים. הארץ - גלריה (18.9.2020), עמ' 64.

¹¹ בן דור, ישראל. "חדלי אישים" - איך הצלחנו? הארץ (22.9.2020), עמ' 11.

¹² יוקד, צח. היידיש היתה בשבילי כמו שיבה הביתה". הארץ - גלריה (23.9.2020), עמ' 6-7.

¹³ בן, אלוף. עורך הזהב האבוד. הארץ - גלריה (25.9.2020), עמ' 1, 14-16, 18-19.